

KOMITET POLITYKI NAUKOWEJ

Uwagi Komitetu Polityki Naukowej w ramach prekonsultacji do projektu rozporządzenia

Dotyczy: rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego w sprawie oceny działalności naukowej (wrzesień 2026 r.)

Komitet Polityki Naukowej po wnikliwym zapoznaniu się z otrzymanym w ramach prekonsultacji projektem rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego w sprawie oceny działalności naukowej przedstawia następujące uwagi i postulaty.

Zgodnie z oczekiwaniami ministerstwa KPN miał przedstawić uwagi w formie tabeli stanowiącej załącznik 2. Zauważamy, że tabele tego typu praktycznie służą jedynie do zmian w treści jednostek redakcyjnych, co do zasady ma pomagać osobom zajmującym się legislacją w redagowaniu przepisów. Ta forma zgłaszania uwag praktycznie wyklucza ocenę zasadności wprowadzanych zamian. Komitet przedstawia zatem swoje uwagi, formułowane przez poszczególnych członków KPN reprezentujących różne dyscypliny, w formie opisowej także jako uwagi i postulaty umieszczane bezpośrednio w tekście projektu rozporządzenia. Integralną częścią tego dokumentu jest projekt konsultowanego rozporządzenia z naniesionymi uwagami.

Co do zasady pozytywnie oceniamy kierunek zmian, mających zapewne zmierzać do uproszczenia systemu ewaluacji, w szczególności np. poprzez odejście od udziałów częściowych i dotychczasowego mechanizmu slotów, wydłużenie okresu objętego oceną oraz wprowadzenie odrębnej, eksperckiej oceny potencjału podmiotu w zakresie nauki i kształcenia. Jednakże krytycznie oceniamy przejrzystość, użyty język, trudny odbiór dokumentu, co zasadniczo wpływa na zrozumiałość prezentowanego projektu i może rodzić problemy z wdrażaniem przyjętych rozwiązań do praktyki. Biorąc to pod uwagę projekt rozporządzenia wymaga uproszczenia języka, większą spójność merytoryczną co przyczyni się do łatwiejszego odbioru treści rozporządzenia.

Chcemy wyraźnie podkreślić, że ocena działalności naukowej ma być przeprowadzana także w oparciu o kryterium publikacji w punktowanych czasopismach, a dotychczas nie ma wykazu czasopism. Zauważamy także, że niestety generalnie kolejna ewaluacja nie radzi sobie z oceną i dowartościowaniem prac i osiągnięć multi i interdyscyplinarnych, nie docenia się tego, że właśnie takie prace naukowe najczęściej są przełomowe i najbardziej wartościowe. Trudno jest oprzeć się wrażeniu, że ewaluacja ponownie oparta jest na tak krytykowanej bibliometrii, a także swoistym dziedziczeniu prestiżu uczelni czy naukowców, a nie faktycznych i aktualnych osiągnięciach.

Analizując przedstawiony projekt członkowie Komitetu Polityki Naukowej sformułowali szczegółowe uwagi dotyczące konkretnych propozycji zmian.

W przypadku dziedziny nauk rolniczych w projekcie zaproponowano wagi odpowiednio: 45% dla poziomu naukowego prowadzonej działalności, 35% dla efektów finansowych badań naukowych i prac rozwojowych oraz 20% dla wpływu działalności naukowej na funkcjonowanie społeczeństwa i gospodarki. Postulujemy zmianę tych wartości odpowiednio na: 50% (I), 30% (II) i 20% (III).

KOMITET POLITYKI NAUKOWEJ

Za utrzymaniem co najmniej 50-procentowej wagi Kryterium I przemawia charakter działalności prowadzonej w ramach nauk rolniczych. Dyscypliny te łączą badania podstawowe, eksperymentalne i aplikacyjne, a jednym z podstawowych i porównywalnych w skali międzynarodowej rezultatów tej działalności pozostają wysokiej jakości publikacje naukowe, monografie, patenty oraz prawa do odmian roślin.

Nie znajduje dostatecznego uzasadnienia obniżenie znaczenia poziomu naukowego w naukach rolniczych do 45%, gdy równocześnie projekt przewiduje wagę 50% dla dyscyplin należących do dziedziny nauk ścisłych i przyrodniczych oraz nauk weterynaryjnych, których charakter metodologiczny, eksperymentalny oraz publikacyjny jest w wielu przypadkach zbliżony do nauk rolniczych.

Należy również podkreślić, że zgodnie z obowiązującym obecnie modelem waga Kryterium I w dziedzinie nauk rolniczych wynosi 50%. Propozycje zawarte w projekcie oznaczają zatem obniżenie znaczenia poziomu naukowego z 50% do 45%, przy niezmienionej wadze efektów finansowych wynoszącej 35%. Nauki rolnicze nie są tożsame z inżynieryjno-technicznymi pod względem możliwości generowania przychodów z komercjalizacji, usług badawczych czy dużych kontraktów gospodarczych. Postulowany wariant 50%–30%–20% stanowi rozwiązanie kompromisowe. Z jednej strony zachowuje poziom naukowej działalności jako podstawowy składnik ewaluacji, z drugiej uwzględnia zwiększenie znaczenia wpływu społeczno-gospodarczego do 20%. Jednocześnie ogranicza nadmierne znaczenie Kryterium II, którego wyniki w istotnym stopniu zależą nie tylko od jakości działalności naukowej, ale także od charakteru rynku, możliwości komercjalizacji rezultatów oraz struktury finansowania właściwej dla danej dyscypliny. Alternatywnie, w przypadku dążenia do pełnego zrównania nauk rolniczych z dziedzinami nauk ścisłych i przyrodniczych oraz naukami weterynaryjnymi, zasadne byłoby przyjęcie układu 50%–25%–25%. Jeżeli nauki rolnicze mają być traktowane inaczej niż ścisłe, przyrodnicze i weterynaryjne, projektodawca powinien przedstawić konkretne uzasadnienie tego zróżnicowania.

KPN zauważa niespójność § 15 ust. 13 i 14 z § 17 ust. 9 i 10 projektu. W § 15 ust. 13 i 14 przewidziano zwiększenie limitu liczby osiągnięć naukowych o 6 w odniesieniu do określonych grup pracowników niezaliczonych do liczby N albo nieskładających stosownego oświadczenia. Rozwiązanie to jest niespójne z § 17 ust. 9 i 10, w których w analogicznych sytuacjach dotyczących działalności artystycznej przewidziano zmniejszenie liczby osiągnięć o 6. Zwracamy się o zweryfikowanie, czy użycie w § 15 sformułowania „zwiększa się o 6” nie stanowi pomyłki redakcyjnej. Jeżeli rozwiązanie jest zamierzone, powinno zostać szczegółowo uzasadnione, ponieważ prowadzi do przeciwnych konsekwencji wobec podmiotów naukowych i artystycznych znajdujących się w analogicznej sytuacji. Konsekwencja byłaby dość niezwykła: zatrudnienie osoby nieuwzględnianej w N mogłoby powiększać liczbę osiągnięć dostępnych dla podmiotu.

Wątpliwości KPN budzi redakcja § 19 ust. 8 pkt 2 o treści: Finansowanych w ramach programów ramowych w zakresie wspierania badań naukowych i innowacji Unii Europejskiej, albo w ramach programów związanych z wdrażaniem tych programów. Użycie określenia:

KOMITET POLITYKI NAUKOWEJ

„w ramach programów związanych z wdrażaniem tych programów” razi stylistycznie i merytorycznie, czy „albo” oznacza inne programy finansowane przez Unię Europejską poza programami ramowymi czy chodzi tylko o programy ramowe. Przepis ten powinien zostać zmodyfikowany lub usunięty fragment: „Finansowanych w ramach programów ramowych w zakresie wspierania badań naukowych i innowacji Unii Europejskiej”.

Postulujemy doprecyzowanie sposobu punktowania oceny potencjału - przepisy § 31 ust. 11–14 nie określają w sposób wystarczająco jednoznaczny sposobu przechodzenia od oceny poszczególnych opisów potencjału do końcowej punktacji odpowiednio 20, 40 i 40 pkt. Obecne brzmienie może prowadzić do różnych interpretacji zasad obliczania wyniku.

Proponujemy by jednoznacznie określić:

- sposób ustalania punktów za każdy z pięciu elementów oceny opisu;
- sposób ustalania wyniku jednego opisu przez dwóch ekspertów;
- sposób sumowania ocen poszczególnych opisów w ramach danego kryterium;
- maksymalną liczbę punktów możliwą do uzyskania za każdy opis i każde kryterium.

Przyjęte rozwiązanie powinno być jednoznaczne: ocena pięciu elementów → suma punktów za opis → średnia ocen dwóch ekspertów → suma ocen opisów w danym kryterium → wynik 20/40/40. Przy obecnym brzmieniu różne zespoły ekspertów mogą interpretować sposób liczenia inaczej, co koliduje z wymaganiem przejrzystości i porównywalności.

Zwracamy uwagę, że należy dokonać ujednolicenia terminów dotyczących danych w systemie POL-on. Zgodnie z § 3 ust. 1 podstawą oceny są informacje dostępne w systemie POL-on w dniu 31 stycznia roku przeprowadzania oceny. Jednocześnie § 17 ust. 7 pozwala kierownikowi podmiotu wskazywać osiągnięcia artystyczne do dnia 15 lutego. Zdaniem KPN należy doprecyzować wzajemną relację tych terminów albo je ujednolicić, tak aby nie powstawały wątpliwości co do tego, jakie informacje i działania mogą być dokonywane po 31 stycznia.

Komitet Polityki Naukowej sugeruje ponowne zastosowanie algorytmu optymalizującego w przypadku nieuwzględnienia osiągnięcia. Zgodnie z brzmieniem ocenianych przepisów zauważamy, że § 21 nakazuje algorytmowi wybrać zestaw osiągnięć zapewniający możliwie najwyższy wynik. Natomiast § 22 ust. 3 przewiduje, że po nieuwzględnieniu publikacji algorytmu nie stosuje się ponownie. To może prowadzić do sytuacji, w której podmiot ma inne, całkowicie prawidłowe osiągnięcie mieszczące się w limicie, ale nie zostanie ono wzięte pod uwagę tylko dlatego, że pierwotnie algorytm wybrał inną pozycję, później zakwestionowaną. Zasadą powinno być ponowne uzupełnienie zestawu najlepszym kolejnym kwalifikującym się osiągnięciem. Inaczej końcowy wynik przestaje odzwierciedlać deklarowany w § 21 cel optymalizacji. Postulujemy zmianę § 22 ust. 3. W przypadku nieuwzględnienia przez Komisję osiągnięcia pierwotnie wybranego przez algorytm powinno nastąpić ponowne zastosowanie algorytmu albo uzupełnienie zestawu o kolejne najwyższe punktowane kwalifikujące się osiągnięcie. Brak takiego mechanizmu może prowadzić do obniżenia wyniku podmiotu pomimo posiadania innych prawidłowo zgłoszonych osiągnięć mieszczących się w obowiązujących limitach.

KOMITET POLITYKI NAUKOWEJ

Konieczne jest jednoznaczne określenie zasad uwzględniania publikacji współautorskich. Szerzej na ten temat uwagi zmieszczone zostały w treści projektu rozporządzenia. Zaznaczyć jednak należy, że zgodnie § 13 osiągnięcie wieloautorskie ma taką samą wartość punktową jak jednoautorskie, a jednocześnie w § 15 ustanawia się indywidualne limity osiągnięć każdego pracownika. W związku z odejściem od udziałów częściowych konieczne jest jednoznaczne określenie sposobu uwzględniania publikacji współautorskich przy stosowaniu indywidualnych limitów osiągnięć oraz limitu 3N na poziomie podmiotu. W szczególności rozporządzenie powinno wyraźnie przesądzić, ile jednostek limitu podmiotu wykorzystuje jedna publikacja współautorska w przypadku, gdy jej współautorami jest kilku pracowników ewaluowanego podmiotu reprezentujących tę samą dyscyplinę. Ta kwestia nie powinna być pozostawiona do wykładni algorytmu informatycznego.

KPN ma także uwagi do sposobu obliczania liczby N. Projektowane rozporządzenie przyjmuje, że w przypadku pracowników badawczo-dydaktycznych czas pracy związany z prowadzeniem działalności naukowej wynosi 1/2 wymiaru czasu pracy, co może istotnie zmienić wartość N w szeregu ewaluowanych podmiotów. W związku z jednoczesną zmianą ustawowego progu warunkującego objęcie dyscypliny ewaluacją wskazane byłoby przedstawienie analizy wpływu projektowanych rozwiązań na poszczególne typy uczelni dyscyplin oraz rozważenie odpowiednich rozwiązań przejściowych.

Komiteta Polityki Naukowej zauważa, że projekt rozporządzenia przewiduje uwzględnianie osiągnięć oraz danych od 2026 r. czyli nowe zasady oceny działalności naukowej są procedowane już po rozpoczęciu tego okresu. Z punktu widzenia stabilności warunków prowadzenia działalności naukowej szczególnie istotne jest możliwie wcześnie i jednoznaczne określenie wykazów czasopism i wydawnictw, zasad punktacji oraz wszystkich pozostałych parametrów mających zastosowanie do osiągnięć z 2026 r. Podmioty i pracownicy powinni mieć możliwość planowania działalności naukowej w oparciu o reguły znane z odpowiednim wyprzedzeniem.

KPN zgłasza także uwagi dotyczące struktury i redakcji projektu. Zauważamy, że praktycznie wszystkie przepisy od § 1 do § 31 umieszczono w Rozdziale I „Przepisy ogólne”, a tymczasem zawiera on nie tylko definicje i zasady wspólne, ale również kompletne regulacje Kryteriów I–III, ustalania kategorii, działalności niejawnej oraz oceny potencjału. Zauważamy, że zasady techniki prawodawczej przewidują, iż w przepisach ogólnych rozporządzenia zamieszcza się przede wszystkim określenie przedmiotu, definicje oraz postanowienia wspólne dla całości lub większości regulacji. Projekt wymaga uporządkowania systematyki. Z punktu widzenia przejrzystości aktu zasadne byłoby wyodrębnienie odrębnych rozdziałów dotyczących poszczególnych obszarów regulacji. Ponadto projekt wymaga również korekt: językowej, numeracyjnych i redakcyjnych oraz usunięcia pozostawionych w załącznikach odesłań i przypisów pochodzących z wcześniejszych wersji obowiązującego rozporządzenia. Są też błędy typowo redakcyjne, np. „wartość punktowa osiągnięcia, o których mowa”, „prawa ochronnych”, brak daty „25” w nazwie ustawy z 25 czerwca 1999 r., zakończenie § 31 ust. 3 znakami „,.” oraz pozostawiona przy załączniku nr 1 historyczna adnotacja „w brzmieniu ustalonym przez §1 pkt 21...”, która wygląda na pozostałość po kopiowaniu poprzedniego aktu.

KOMITET POLITYKI NAUKOWEJ

Komitet Polityki Naukowej przedstawia powyższe uwagi zgłoszone w ramach prekonsultacji projektu rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego w sprawie oceny działalności naukowej, pozytywnie oceniając możliwość wypowiedzenia się jeszcze na etapie wczesnych prac nad proponowanymi, istotnymi dla środowiska akademickiego i naukowego, rozwiązaniami prawnymi. Uwagi szczegółowe zostały także umieszczone bezpośrednio w treści projektowanego rozporządzenia stanowiącego załącznik nr 1 do niniejszego pisma.

Ewa Jolanta
Gruza

Elektronicznie podpisany
przez Ewa Jolanta Gruza
Data: 2026.09.30 13:25:16
+02'00'

prof. dr hab. Ewa Gruza

Przewodnicząca KPN

Warszawa, dn. 30 września 2026 r.